

EN STENÅLDERSBOPLATS UTANFÖR BÄCKMORA

Arkeologisk utredning steg 2

Bäckmora 9:1 och 9:6, Kvavtjär 1:2 och Mekrossla 1:14
Enångers och Njutångers socknar
Hudiksvalls kommun
Hälsingland

Andreas Widerberg

En stenåldersboplats utanför Bäckmora

Arkeologisk utredning steg 2

Bäckmora 9:1 och 9:6, Kvavtjär 1:2 och Mekrossla 1:14

Enångers och Njutångers socknar

Hudiksvalls kommun

Hälsingland

Rapport 2026:02

Andreas Widerberg

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan du köpa/beställa i länsmuseets butik butiken@xlm.se

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2026

Omslagsbild: Kvartsavslagen F2 och F3. Foto: Andreas Widerberg.

Länsmuseet Gävleborg medger spridning av dokumentationsmaterialet med Creative Commons licensen CC-BY, undantag kartmaterialet: ©

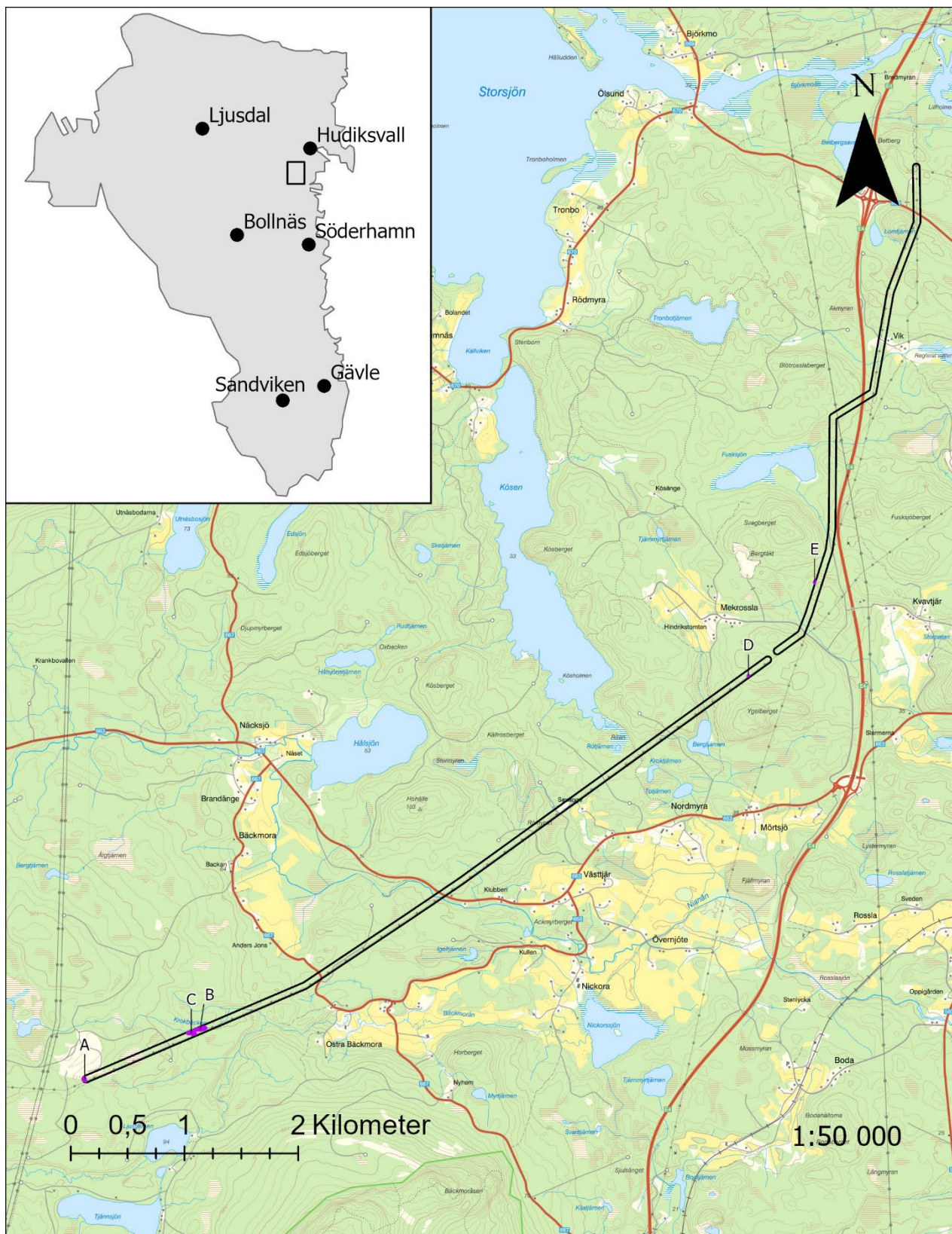
Lantmäteriet, dnr I2018/00110.

ISSN 0281–3181

Print: Trycktrean

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Syfte och metod.....	5
Topografi och fornlämningsmiljö.....	8
Tidigare arkeologiska insatser	9
Resultat.....	9
Fältarbetet.....	9
<i>Läge B (L2025:3642)</i>	13
Förslag på vidare åtgärder	13
Administrativa uppgifter	14
Referenser.....	15
Webbsidor	15
Bilaga 1. Provgropar.....	16
Bilaga 2. Fyndlista.....	22

Figur 1. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta med utredningsområdet för steg 1 markerat med svart linje och uttagna boplatsslägen för steg 2 markerade med gula ytor (A-E).

Sammanfattning

Länsmuseet Gävleborg har utfört en arkeologisk utredning steg 2 inom fastigheterna Bäckmora 9:1 och 9:6, Kvavtjär 1:2 och Mekrossla 1:14, Enångers och Njutångers socknar, Hudiksvalls kommun. Utredningen har berört fem lägen för stenåldersboplatser som identifierades i samband med en arkeologisk utredning steg 1 år 2024. Av dessa har fyra utretts genom provgroppsgrävning. Ett av dem, läge A, har inte kunnat utredas vidare på grund av att platsen börjat exploateras inför uppförandet av en kraftstation. Av de övriga fyra lägena saknade läge C, D och E spår efter förhistorisk aktivitet. Vid läge B framkom slagen kvarts och skörbränd sten och platsen har därför registrerats som fornlämning (boplats) i Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregistret med lämningsnummer L2025:3642. Boplatsten utgörs av en mesolitisk kustboplats som har legat på norra sidan av en havsvik. Boplatsten är inte avgränsad.

Inledning

Länsmuseet Gävleborg har utfört en arkeologisk utredning steg 2 av fem boplatslägen inom fastigheterna Bäckmora 9:1 och 9:6, Kvavtjär 1:2 och Mekrossla 1:14, Enångers och Njutångers socknar, Hudiksvalls kommun. Utredningsområdet utgörs av fem boplatslägen belägna inom en cirka 1,2 mil och 60 meter bred korridor längs en befintlig kraftledningsgata. Samtliga lägen plockades ut i samband med en arkeologisk utredning steg 1 inför utbyte av kraftledningsstolpar som Länsmuseet Gävleborg utförde 2024 (Widerberg 2024).

Arbetet har genomförts efter beslut av Länsstyrelsen Gävleborg (dnr 2977-2024, 2025-02-12). Fältarbetet utfördes mellan 10 och 12 juni 2025 av Maria Björck och Andreas Widerberg.

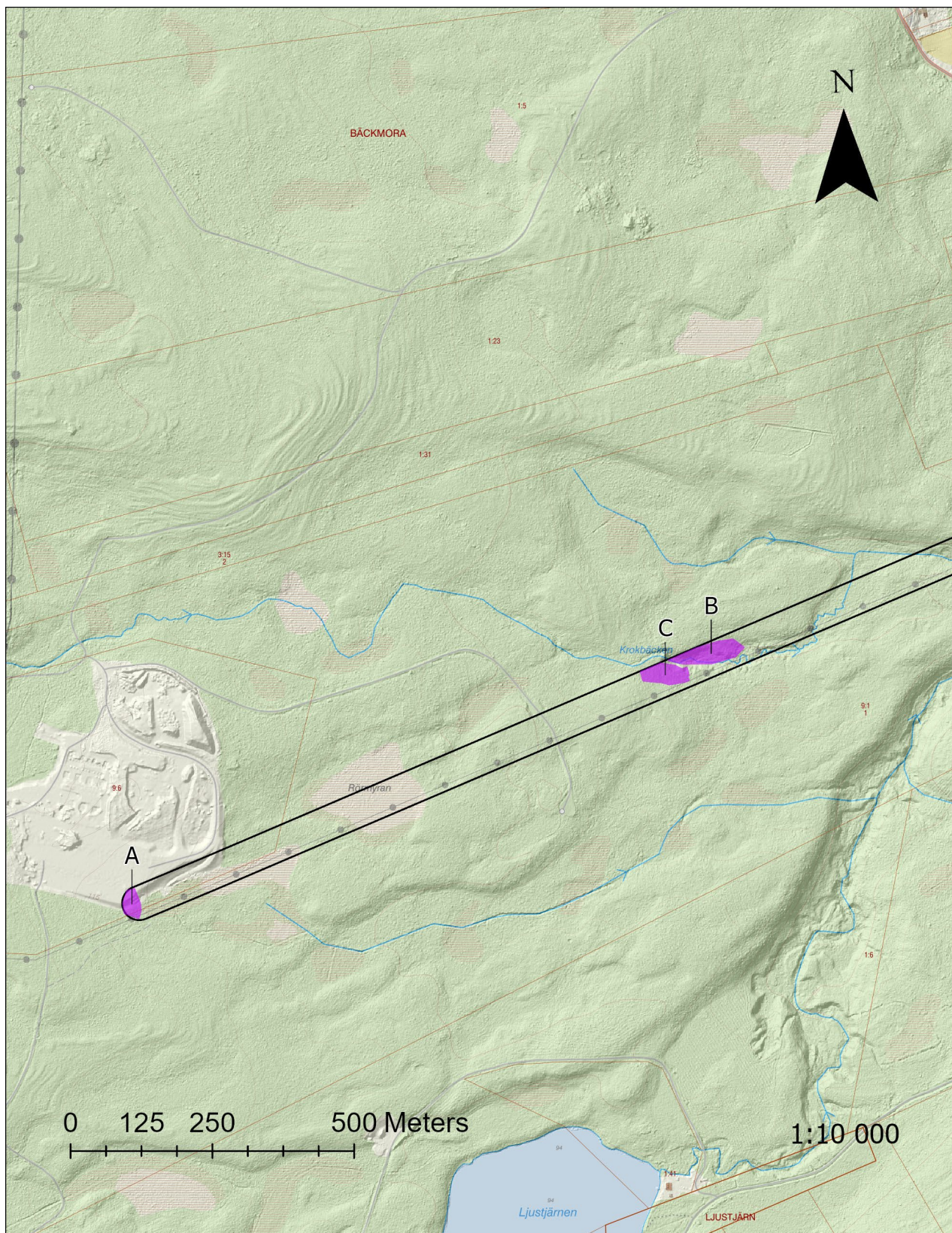
Rättning till rapport för utredning steg 1

I rapporten för steg 1 (Länsmuseet Gävleborg rapport 2024:36) finns ett gränsmärke upptaget som lämning L2024:8874. Denna registrering har utgått eftersom gränsmärket ligger i en aktiv fastighetsgräns.

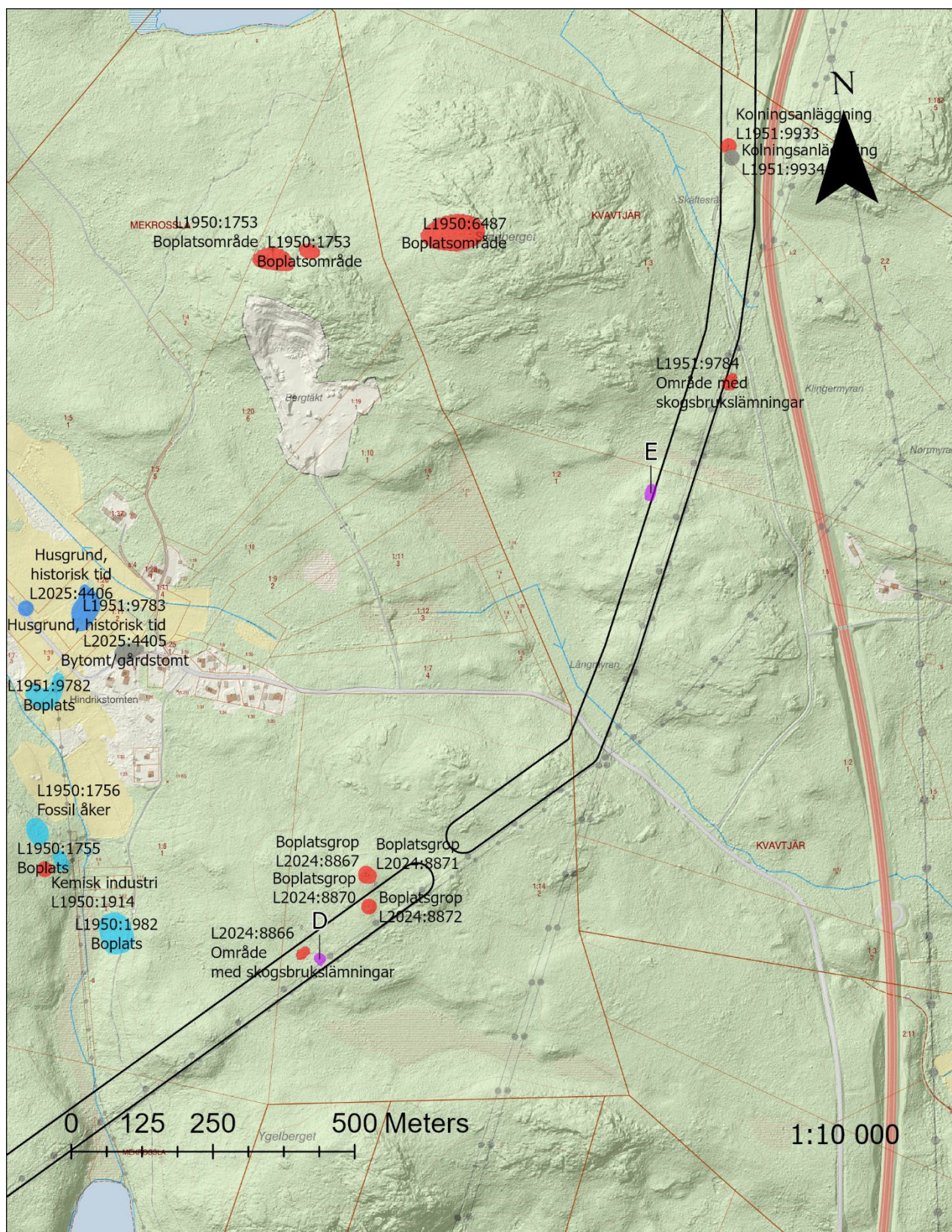
Syfte och metod

Syftet med utredningen har varit att avgöra huruvida de fem boplatslägena utgör fornlämningar. Fyra av lägena har utretts genom provgroppsgrävning. Groparnas fyllning har sållats för att kunna identifiera slagen sten och brända ben.

Samtliga provgropar har mätts in med DGPS. Den konstaterade lämningen (L2025:3642) har registrerats i Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregister (KMR).

Figur 2. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta med fastighetsindelning och terrängskuggning. Utredningsområdet för steg 1 är markerat med svart linje och de uttagna boplatslägena med lila ytor (A-C).

Figur 3. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta med fastighetsindelning och terrängskuggning. Utredningsområdet för steg 1 är markerat med svart linje och de uttagna boplatsslägena med lila ytor (D-E). Lämningar registrerade i KMR är markerade med rött (fornlämning), ljusblått (möjlig fornlämning), mörkeblått (övrig kulturhistorisk lämning) och grått (ingen antikvarisk bedömning).

Topografi och fornlämningsmiljö

Tre av boplatslägena (A, B och C) är belägna på Bäckmoras utmarker i Enångers socken, cirka 1 till 2,3 kilometer öster om Östra Bäckmora (figur 2). De två övriga (D och E) är belägna strax sydöst respektive östnordöst om byn Mekrossla i Njutånger socken (figur 3).

Utredningsområdet för kraftledningsgatan går i huvudsak genom kuperade skogsmarker med stor- och rikblockig morän samt betydande inslag av myrmarker och vattendrag. Området har i stort sett varit utmark under historisk tid och lämningsskildern i närheten utgörs främst av spår efter kolning. I anslutning till byarna Västjär och Nordmyra i Njutångers socken finns dock flera gravar i form av stensättningar och rösen. Runt Mekrossla och Östra Bäckmora finns det även närbelägna stenåldersboplatser (L1950:7062, L1950:1755, L1950:1982 och L1951:9782). Merparten av dessa saknar dock ingående beskrivningar i KMR och/eller har osäkra utbredningar. Det finns därtill två områden (L1950:1753 och L1950:6487) med gropar i klapper registrerade vid Svagberget strax nordöst om Mekrossla. Längs långa sträckor finns dock väldigt få eller inga registrerade lämningar inom närområdet.

Figur 4. Maria Björck blickar ut mot bäckravinen som skiljer läge C från läge B. Foto: Andreas Widerberg.

Tidigare arkeologiska insatser

De fem boplatslägena identifierades i samband med en arkeologisk utredning steg 1 som utfördes av Länsmuseumet Gävleborg 2024. Länsmuseumets utredning överlappade delvis med ett antal mindre ytor där Stigfinnaren genomfört en arkeologisk utredning 2022 (Hovanta och Groop i manus).

Resultat

Fältarbetet

Totalt utredningsgrävdes fyra av fem uttagna boplatslägena. Sammanlagt grävdes 51 provgropar. Vid läge C, D och E påträffades inga spår efter förhistorisk aktivitet. Vid läge B framkom kvartsavslag och skärvsten och läget har därför registrerats som fornlämning (boplat) med lämningsnumret L2025:3642.

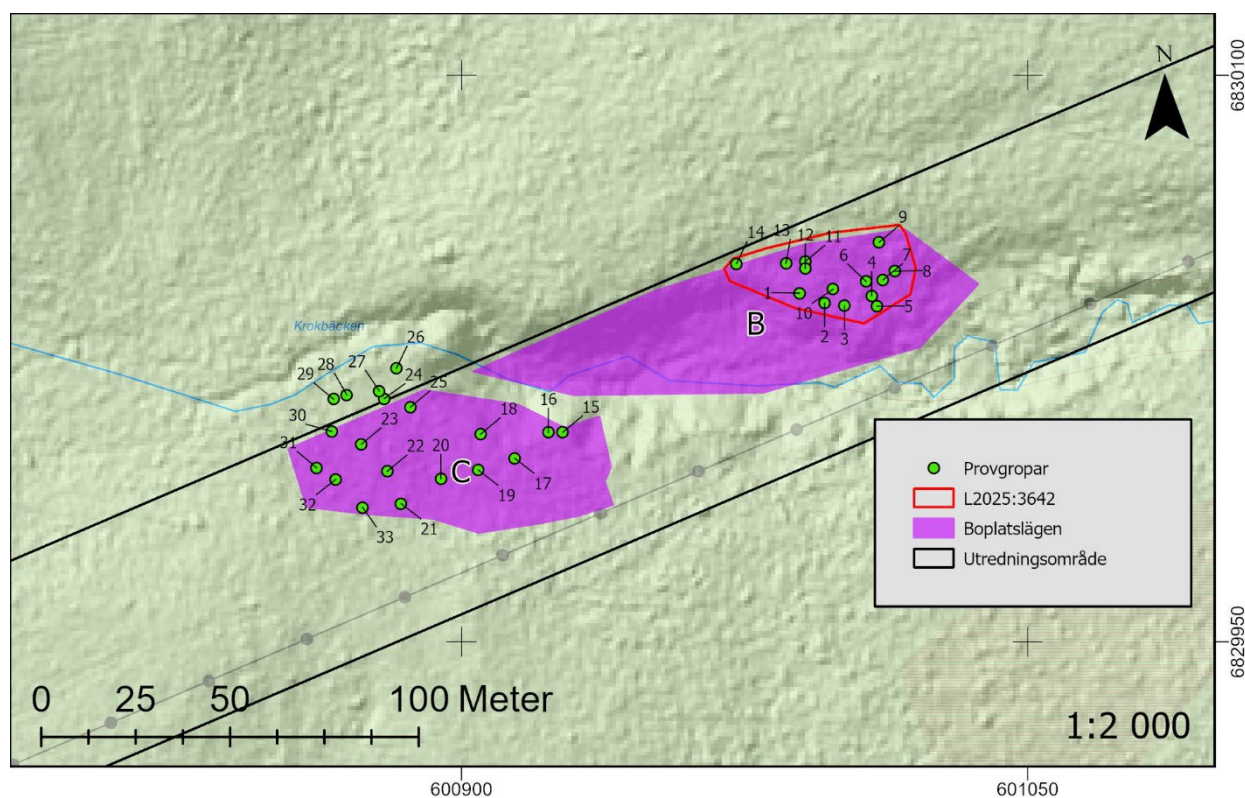
Läge A kunde inte utredas vidare eftersom en omfattande exploatering inför uppförandet av en kraftstation var i full gång. Av det ursprungliga läget återstod endast en mindre del mellan en anlagd väg, kraftledningsgatan och den exploaterade ytan för den planerade kraftstationen (figur 5). Läget låg därmed inom en byggarbetsplats som trafikerades av tunga maskiner. För att överhuvudtaget få besöka området krävdes följe av byggföretagets platsledare. Den pågående exploateringen påverkar därtill en betydligt större yta som inte tidigare varit föremål för någon arkeologisk utredning. Omfattningen av exploateringen kan anas i terrängskuggningen i figur 2.

Tabell 1. Lägen för stenåldersboplatser.

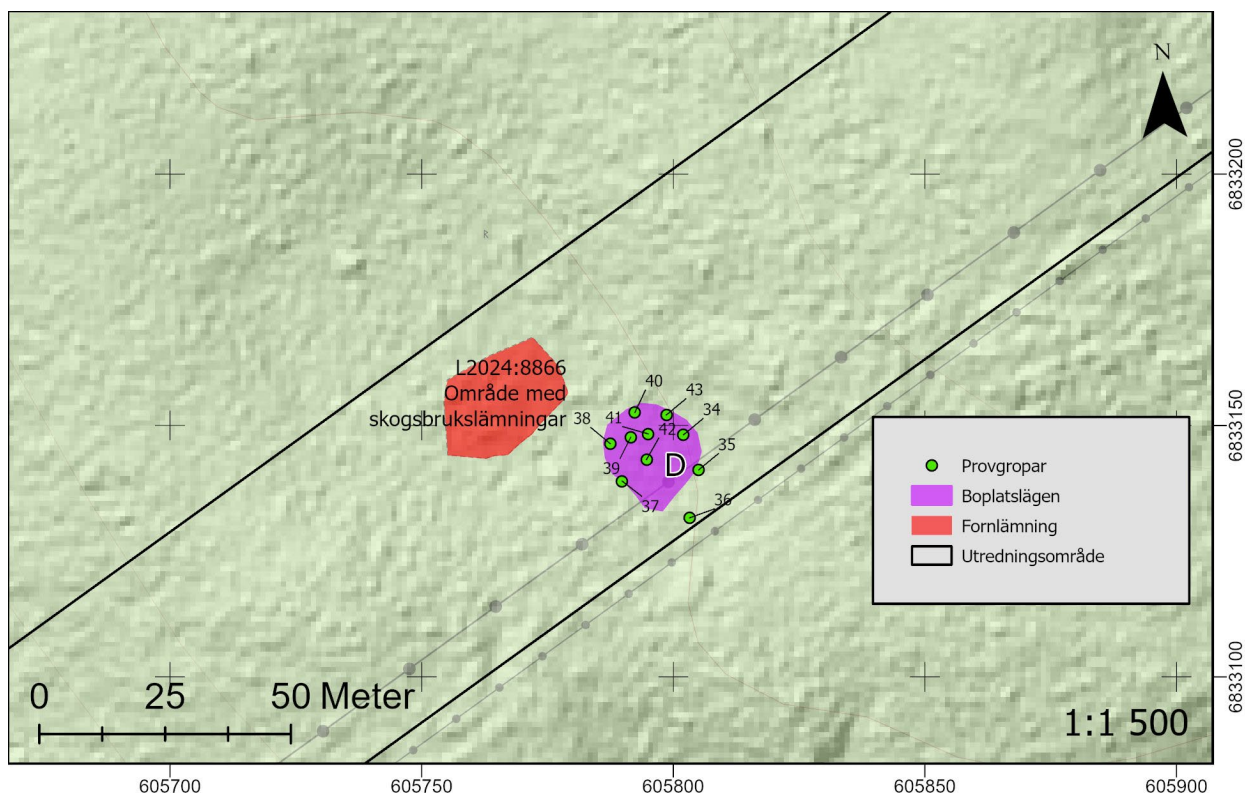
Läge	Beskrivning	Kommentar
A	Sandig ÖNÖ sluttning, ca 110 m ö. h.	Bortschaktad innan utredning. Utgår.
B	Sandig S-sluttning mot bäckravin ca 77–81 m ö. h.	Fornlämning (L2025:3642).
C	Sandig svagt Ö-sluttande platå, intill bäckravin, ca 80–90 m ö. h.	Inget av antikvariskt intresse. Utgår.
D	Svagt V-sluttande sandig moränmark intill moränhöjd, ca 75 m ö. h.	Inget av antikvariskt intresse. Utgår.
E	Sandig V-sluttande moränmark, ca 70 m ö. h.	Inget av antikvariskt intresse. Utgår.

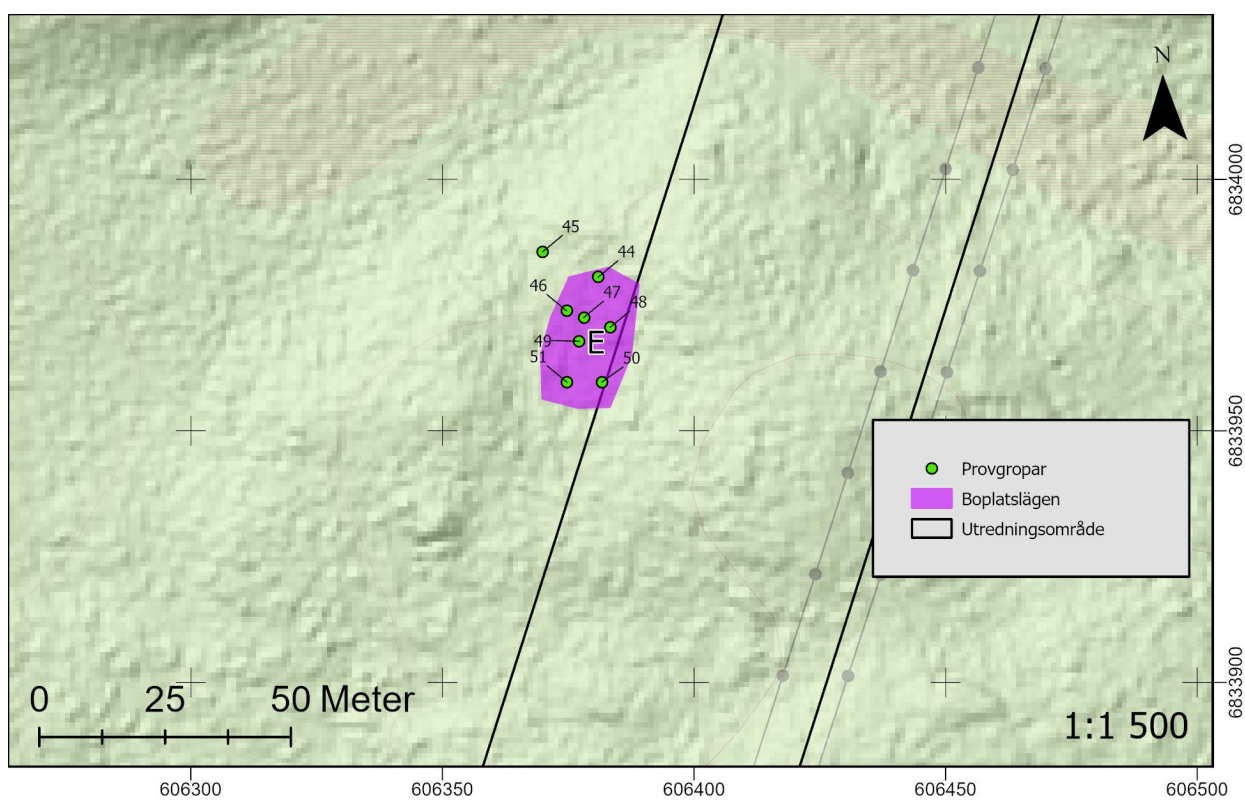
Figur 5. Området vid läge A hade redan kraftigt exploaterats inför uppförandet av en ny kraftstation. Fotot visar den kvarvarande delen av läget inringad med rött. Foto mot sydväst: Andreas Widerberg.

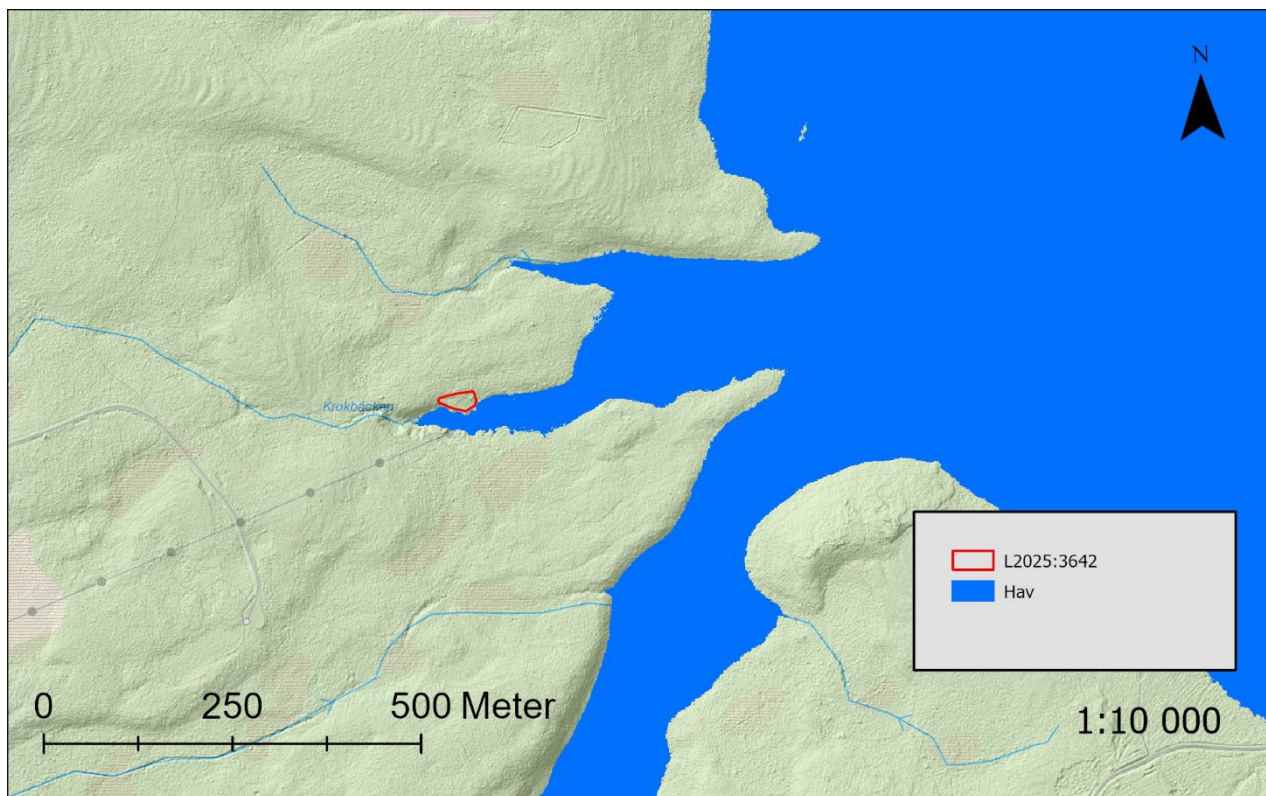
Figur 6. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta med terrängskuggning. Utredningsområdet för steg 1 är markerat med svart linje, boplatslägen B och C med lila yta, provgropar med gröna punkter och utbredningen för fornlämnning L2025:3642 med röd linje.

Figur 7. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta med terrängskuggning. Utredningsområdet för steg 1 är markerat med svart linje, boplatsläge D med lila yta och provgropar med gröna punkter. Lämnings registrerade i KMR är markerade med röd yta (fornlämning).

Figur 8. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta med terrängskuggning. Utredningsområdet för steg 1 är markerat med svart linje, boplatsläge E med lila yta och provgropar med gröna punkter.

Figur 9. Utdrag ur Lantmäteriets topografiska webbkarta med terrängskuggning. Utbredningen för boplatsen L2025:3642 är markerad med röd linje. Den blå ytan illustrerar hur havets utbredning bör ha sett ut vid boplatsens användningstid, med en havsnivå 76 meter över dagens nivå. Havsnivån baseras på höjddata från Lantmäteriet.

Figur 10. Del av boplatsen L2025:3642. Foto mot sydöst: Andreas Widerberg.

Läge B (L2025:3642)

Vid läget grävdes 14 provgropar, varav fynd eller skärvsten framkom i fyra av dem. Fynden utgörs av tre kvartsavslag och två kvartssplitter som påträffats i provgrop 3 och 4. Sammanlagt cirka 0,8 liter skärvsten framkom i provgrop 11 och 12. Boplatsen är minst 50×25 meter (Ö-V) och är belägen mellan cirka 77 och 81 meter över havet i en sandig södersluttning mot en bäckravin. Boplatsen avgränsas i söder av bäckravinen. Mot väst stiger terrängen och marken är täktad och skadad av rotvältor. I norr avgränsas boplatsen av att terrängen stiger och övergår till moränmark. Boplatsen utgörs av en mesolitisk kustboplats som har legat på norra sidan av en havsvik (figur 9). Boplatsen är inte avgränsad.

Figur 11. Fynd F2. Foto: Andreas Widerberg.

Figur 12. Fynd F3. Foto: Andreas Widerberg.

Förslag på vidare åtgärder

Eftersom boplatsen L2025:3642 inte är avgränsad och ligger i anslutning till den befintliga kraftledningsgatan finns det risk att den kan skadas i samband med det planerade bytet av ledningsstolpar. Boplatsen bör därför förundersökas i avgränsande syfte samt dateras.

Det är Länsstyrelsen Gävleborg som fattar beslut om vidare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 2977-2024

Länsstyrelsens beslutdatum: 2025-02-12

Länsmuseet Gävleborgs diarienummer: 2025-41/320

Uppdragsnummer KMR: 202401270

Undersökningstid: 2025-06-10 – 2025-06-12

Projektledare: Andreas Widerberg

Personal: Maria Björck, Andreas Widerberg

Fastigheter: Bäckmora 9:1, Bäckmora 9:6, Kvavtjär 1:2 och Mekrossla 1:14

Socken: Enånger och Njutånger

Kommun: Hudiksvall

Koordinatsystem: Sweref 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Dokumentationshandlingar: Förvaras i Länsmuseets Gävleborg arkiv och servrar

Fynd: Förvaras på Länsmuseet Gävleborg i väntan på fyndfördelning.

Referenser

Hovanta, E. & Groop, N. (manus). *Kraftledning i Hälsingland. Arkeologisk utredning steg 1 av kraftledningar i Arbrå, Bjuråker, Delsbo, Enånger, Järvsö, Ljusdal och Njutånger socknar, Hälsingland*. Stigfinnaren. Arkeologi och kulturhistoria 160.

Widerberg, Andreas. 2024. *Utmarkslämningar längs kraftledningsgata*. Arkeologisk utredning, Enånger, Njutånger och Forsa socknar, Hudiksvalls kommun, Hälsingland. Rapport Läns museet Gävleborg 2024:36.

Webbsidor

Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregistret (Fornsök):
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Bilaga 1. Provgropar

Provgrop	Beskrivning	Fynd
1	Läge B 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
2	Läge B 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
3	Läge B 0,5x0,5 m, 0,3 m dj Blekjord och sand	F1
4	Läge B 0,5x0,5 m, 0,3 m dj Blekjord och sand	F2, F3 och F4
5	Läge B 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
6	Läge B 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
7	Läge B 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
8	Läge B 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
9	Läge B 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	

10	Läge B 0,3x0,3 m, 0,3 m dj Blekjord och sand	
11	Läge B 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	Skärvsten, ca 0,4 liter
12	Läge B 0,5x0,5 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	Skärvsten, ca 0,4 liter
13	Läge B 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
14	Läge B 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
15	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
16	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
17	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
18	Läge C 0,4x0,4 m 0,2 m dj Blekjord och sand	
19	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	

20	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
21	Läge C 0,4x0,4 m 0,2 m dj Blekjord och sand	
22	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
23	Läge C 0,4x0,4 m 0,2 m dj Blekjord och sand	
24	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
25	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
26	Läge C 0,4x0,4 m 0,2 m dj Blekjord och sand	
27	Läge C 0,4x0,4 m 0,2 m dj Blekjord och sand	
28	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
29	Läge C 0,5x0,5 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	

30	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
31	Läge C 0,4x0,4 m 0,2 m dj Blekjord och sand	
32	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
33	Läge C 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
34	Läge D 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
35	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Torv	
36	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Torv	
37	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Torv	
38	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Torv	
39	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Torv	

40	Läge D 0,4x0,4 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
41	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Torv	
42	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Torv	
43	Läge D 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Blekjord och sand	
44	Läge E 0,3x0,3 m, 0,1 m dj Morän	
45	Läge E 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Morän	
46	Läge E 0,3x0,3 m, 0,1 m dj Morän	
47	Läge E 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Morän	
48	Läge E 0,3x0,3 m, 0,1 m dj Morän	
49	Läge E 0,3x0,3 m, 0,2 m dj Morän	

50	Läge E 0,3x0,3 m, 0,1 m dj Morän	
51	Läge E 0,3x0,3 m, 0,1 m dj Morän	

Bilaga 2. Fyndlista

Provgrop	Fynd	Material	Antal	Vikt (g)	Teknik	Sakord	Bearbetning
3	1	Kvarts	1	1,3		Avslagsfragment	
4	2	Kvarts	1	5,1	Plattform	Avslagsfragment	
4	3	Kvarts	1	3,4	Plattform	Avslagsfragment	Retusch
4	4	Kvarts	2	0,7		Splitter	

LänsMuseet Gävleborg, Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle. lansmuseetgavleborg.se